

Zemedelské múzeum v Bratislave, 1924 – 1940

Zemedelské múzeum je predchodcom Slovenského národného múzea v Bratislave. Zriadilo ho Československé zemédělské muzeum v Prahe ako svoju krajinskú pobočku v roku 1924. Po dokončení špecializovanej múzejnej budovy na Vajanského nábreží (1924 – 1928) pôsobilo až do roku 1940 ako spolkové múzeum. Ešte v roku 1927 sa jeho súčasťou stalo Lesnícke múzeum. Múzejnú budovu na Vajanského nábreží v Bratislave navrhol a stavbu viedol Milan Michal Harminc, ako svoju už druhú múzejnú budovu. M. M. Harminc je autorom a staviteľom troch sídelných budov SNM, dvoch v Martine a jednej v Bratislave. V novopostavenej sídelnej budove na Vajanského nábreží v Bratislave sa zišli na jej slávnostnom otvorení 4. mája 1930 najvyšší predstavitelia politického a verejného života Československej republiky. Zbierkové predmety vystavené v stálej expozícii Zemedelského múzea (ZM) boli inštalované tak, aby poskytli ucelený obraz poľnohospodárskej výroby na Slovensku. Expozícia bola rozdelená na sedem častí, mala 14 siení a 50 oddelení ³⁾ nazvanými: prírodné pomery, výroba rastlinná (pôdoznalectvo, agrometeorológia, agrogeológia, výživa rastlín, obilniny, okopaniny, choroby rastlín; pestovanie tabaku, lúky, trávy a pasienky, pestovanie kukurice, liečivé rastliny; ovocinárstvo, zeleninárstvo, vinohradníctvo), zoológia (vtáctvo a zver v zemedelstve užitočné a škodlivé), lesníctvo (lovecstvo a kynológia; ťažba a doprava, lesná výroba, ochrana lesa; pestovanie lesa; spracovanie dreva; lesnícka osвета), zemedelská technika (úprava tokov, agrárne operácie, odvodňovanie a zavodňovanie, zásobovanie vodou, hradenie bystrín, hospodárske stroje), výroba živočíšna (chov rožného statku, chov koní; chov ošípaných; chov oviec; chov ostatných zvierat; výživa domácich zvierat; konzervovanie zeleného krmu, hygiena maštale), národopis (maľby a nábytok, výrobky z kovu, kože a slamy, formy drevené a s kovom kombinované; textilie I. časť, keramika, výrobky z dreva; textilie II. časť), retrospektíva zemedelskej práce (orebné náradie, drobné hospodárske náradie, spracovanie ľanu, mliekárstvo a salašníctvo, chov domácich zvierat, spracovanie obilia, včelárstvo).

Spríevodcu zbierkami Zemedelského múzea v Bratislave pripravil Miloš Jurkovič (hlavný správca ZM 1926 - 1940, neskôr správca 1940 – 1948 a riaditeľ Slovenského múzea 1949 - 1955). Tlačou vyšiel už v roku 1929. Zbierkový fond sa budoval systematicky podľa vedeckovýskumného programu ako aj formou štátnych alebo krajinských depozitov. Činnosť sa organizovala v piatich odboroch, z ktorých odbory I. a II. mali ešte po tri sekcie. Múzejné doklady o vývoji spoločnosti sa nachádzali v národopisnej sekcii I. odboru, v celom II. odbore, kde boli v jednotlivých sekciách sústredené zbierky historické, archeologické a

numizmatické a v III. odbore, ktorý zahŕňal galerijné zbierky. Ostatné odbory sa zaoberali špecializovanou dokumentáciou poľnohospodárstva.

V Zemedelskom múzeu boli zastúpené prírodovedné exponáty z oblastí poľnohospodárstva, lesníctva a poľovníctva. Autonómnou zložkou ZM sa stalo aj novozaložené Lesnícke múzeum s vlastnými riadiacimi orgánmi a predsedom Miestneho výboru Jurom Martinkom (1927). Podľa stanov vykonávalo múzejnú činnosť v oblasti lesníctva a poľovníctva.

Kuratórium ZM uvoľnilo výstavné priestory vo svojej budove aj na prezentáciu zbierok Slovenskému vlastivednému múzeu. V čase slávnostného otvorenia múzea to boli štyri siene na prvom a treťom poschodí.

V súlade s vládnym nariadením z 26. januára 1940 sa Zemedelské múzeum zlúčilo s Lesníckym múzeom a Slovenským vlastivedným múzeom do jedného celoslovenského ústavu – Slovenského múzea so sídlom v Bratislave.

Názov fondu je totožný s názvom pôvodcu. Materiál sa zachoval v nekompletnom stave. Vytvorená umelá štruktúra delí fond podľa druhov činností pôvodcu a v rámci každého druhu činnosti sa dokumenty členia chronologicky. Pri stanovení štruktúry sme brali do úvahy vývoj pôvodcu ako aj to, že ide o uzavretý fond. Fond tvorí spisový materiál, ktorý sme rozdelili na registratúrne pomôcky (protokoly), stanovy, zápisnice schôdzí Kuratória ZM v Bratislave, správy o činnosti a korešpondenciu, ekonomické písomnosti a pod. Najväčšiu časť tvoria ponuky, rozpočty, technické správy a projekty z výstavby účelovej budovy múzea.

Zemedelské múzeum v Bratislave bolo pobočkou Československého zemédělského muzea v Prahe od svojho založenia do roku 1938. Niektoré závažné dokumenty z tohto obdobia sú uložené aj v archíve Československého zemédělského muzea v Kačine pri Kutnej Hore v Českej republike.

Fond ZM je uložený v Archíve SNM na Žižkovej 18 v Bratislave.

Viac pozri in:

Elena Machajdíkova: Sprievodca po Archíve Slovenského národného múzea, Bratislava 2008.
Dostupné v predajniach SNM v Bratislave na Vajanského nábr. č. 2 a Žižkovej ul. č. 16.